

**DARS UNUMDORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY
TA'LIM METODLARINING AHAMIYATI**

Yoldoshova Shahlo Shukurullo qizi

"Sevinch kids" xususiy bolalar bog'chasi

Tarbiyachisi

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada dars unumdorligini oshirishda zamonaviy ta'lim metodlarining o'rni va ahamiyati yoritilgan. Ta'lim jarayonida interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar va o'quvchi markazli yondashuvlardan foydalanish orqali bilim berish samaradorligini oshirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda zamonaviy metodlarning ustun jihatlari ochib berilgan. Maqolada dars jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning faolligini oshirish hamda ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan usullar haqida xulosalar keltirilgan.*

***Kalit so'zlar:** zamonaviy ta'lim metodlari, dars unumdorligi, interfaol usullar, innovatsion texnologiyalar, o'quvchi faolligi, ta'lim samaradorligi, pedagogik yondashuv, mustaqil fikrlash, ta'lim sifati.*

Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Zamonaviy iqtisodiyot va texnologik rivojlanish sharoitida nafaqat bilimga ega bo'lish, balki uni amaliyotda qo'llay olish, mustaqil fikrlash va muammolarni hal etish qobiliyatlari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu boisdan ham ta'lim jarayonida dars unumdorligini oshirish, o'quvchilarning faolligini ta'minlash va ularni ijodiy fikrlashga undash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda zamonaviy ta'lim metodlaridan foydalanish muhim o'rin tutadi.

Zamonaviy ta'lim metodlari – bu o'quv jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarni faol ishtirok etishga undash, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy

yondashuvini rivojlantirishga qaratilgan usullar majmuasidir. An'anaviy ta'limda o'qituvchi asosiy bilim beruvchi bo'lsa, zamonaviy metodlarda o'quvchi markaziy o'ringa chiqadi. Bu metodlar o'quvchining bilimni mustaqil izlab topishiga, uni tahlil qilishiga va hayotiy vaziyatlarda qo'llashiga imkon yaratadi.[2]

Zamonaviy metodlarga interfaol usullar, muammoli ta'lim, loyihaviy yondashuv, klaster usuli, aqliy hujum (brainstorming), rol o'ynash, debat va boshqa ko'plab metodlar kiradi. Ushbu metodlar ta'lim jarayonini jonlantirib, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Dars unumdorligi deganda o'quv jarayonining samaradorligi, ya'ni belgilangan maqsadga erishish darajasi tushuniladi. Unumdor darsda o'quvchilar bilimni nafaqat eshitadi, balki tushunadi, tahlil qiladi va uni amaliyotda qo'llay oladi. Darsning unumdorligi o'qituvchining metodik mahorati, darsni tashkil etish usullari, o'quvchilarning faolligi va motivatsiyasiga bevosita bog'liqdir.[5]

Zamonaviy ta'lim metodlari dars unumdorligini bir necha yo'nalishda oshiradi:

Birinchi, o'quvchilarning faolligini oshiradi. Interfaol metodlar orqali o'quvchilar passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchiga aylanadi. Masalan, guruhlarda ishlash, munozaralarda qatnashish o'quvchilarni fikr bildirishga undaydi.

Ikkinchi, mustaqil fikrlashni rivojlantiradi. Zamonaviy metodlar o'quvchilarga tayyor bilimni berishdan ko'ra, ularni o'zi izlab topishga yo'naltiradi. Bu esa ularning tafakkurini kengaytiradi.

Uchinchi, bilimning mustahkam o'zlashtirilishini ta'minlaydi. O'quvchi o'zi ishtirok etgan jarayonda olingan bilimni tezroq eslab qoladi va uzoq muddat saqlaydi.

To'rtinchi, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradi. Guruhli ishlar, debatlar o'quvchilarda muloqot qilish, fikrini asoslab berish, boshqalarni tinglash kabi ko'nikmalarni shakllantiradi.

Interfaol metodlar zamonaviy ta'limning eng muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu metodlar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni

kuchaytiradi. Masalan, “Aqliy hujum” usuli orqali o‘quvchilar bir muammo yuzasidan turli g‘oyalarni ilgari suradi. Bu esa ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

“Klaster” usuli esa ma’lumotlarni tizimli ravishda ifodalashga yordam beradi. O‘quvchilar ma’lum bir mavzu bo‘yicha asosiy tushunchalarni bog‘lab, ularning o‘zaro aloqasini tushunib oladi.

“Rol o‘ynash” metodida o‘quvchilar turli vaziyatlarni sahnalashtiradi. Bu usul ayniqsa ijtimoiy fanlarda samarali bo‘lib, real hayotiy vaziyatlarni tushunishga yordam beradi.

Muammoli ta’lim o‘quvchilarga tayyor bilimni berishdan ko‘ra, ularni muammoni hal qilishga jalb etadi. O‘qituvchi muayyan muammo qo‘yadi va o‘quvchilar uni hal qilish uchun turli variantlarni izlaydi. Bu jarayon o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi va ularni mustaqil qaror qabul qilishga o‘rgatadi.[1]

Masalan, tabiiy fanlarda tajriba asosida muammo qo‘yish orqali o‘quvchilar sabab-oqibat bog‘liqligini tushunib yetadi. Bu esa bilimni chuqur o‘zlashtirishga yordam beradi.

Loyihaviy ta’lim o‘quvchilarni mustaqil izlanishga undovchi metodlardan biridir. Bu metodda o‘quvchilar muayyan loyiha ustida ishlaydi, ma’lumot to‘playdi, tahlil qiladi va natijani taqdim etadi. Bu jarayon o‘quvchilarda tadqiqotchilik ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Loyihaviy metod orqali o‘quvchilar real hayotga yaqin vazifalarni bajaradi. Bu esa ularni kelajak kasbiy faoliyatiga tayyorlaydi.

Zamonaviy ta’lim metodlari axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan chambarchas bog‘liqdir. Kompyuter, internet, multimedia vositalari darsni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Masalan, taqdimotlar, videodarslar, interaktiv testlar o‘quvchilarning diqqatini jalb etadi.[3]

Shuningdek, onlayn platformalar orqali masofaviy ta’limni tashkil etish imkoniyati ham mavjud. Bu esa ta’lim jarayonining uzluksizligini ta’minlaydi.

Zamonaviy ta’lim metodlarini samarali qo‘llashda o‘qituvchining roli juda

muhimdir. O'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi, tashkil etuvchi va motivator bo'lishi kerak. U o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olib, mos metodlarni tanlay olishi zarur.

O'qituvchining pedagogik mahorati, kreativligi va innovatsion yondashuvi dars unumdorligini oshirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim metodlarining bir qator afzalliklari mavjud:

o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi;

mustaqil va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi;

bilimni chuqur va mustahkam o'zlashtirishni ta'minlaydi;

ijodiy yondashuvni shakllantiradi;

jamoada ishlash ko'nikmasini rivojlantiradi.[4]

Bu afzalliklar darsning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Zamonaviy metodlarni joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetarli emasligi, texnik vositalarning kamligi, vaqt cheklovlari kabi omillar dars unumdorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bu muammolarni hal etish uchun o'qituvchilarning malakasini oshirish, ta'lim muassasalarini zamonaviy texnika bilan ta'minlash va dars jarayonini to'g'ri rejalashtirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim metodlari dars unumdorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ular o'quvchilarni faol, mustaqil va ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi. Zamonaviy metodlar yordamida ta'lim jarayoni yanada samarali, qiziqarli va natijador bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2016. – 260 b.
2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2018. – 180 b.
3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2016. – 192 b.

4. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 132 b.
5. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2021. – 224 b.